

Asia: VN/5698/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain ja rikoslain 48 luvun 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit suojeluesityksenteko-oikeutta ja suojeluesityksestä kuulemista koskeviin ehdotuksiin

Lakiehdotuksen 5 §:ssä esitetään laajennettavaksi rekisteröityjen yhteisöjen esityksenteko-oikeutta. Kulttuuriperinnön vaalimista edistävien yhteisöjen lisäksi esityksen rakennuksen suojelemisesta saisivat tehdä toimialueellaan sellaiset yhteisöt, joiden toimialaan kuuluu vaikuttaminen rakennetun ympäristön laatuun. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan tämä kattaisi tyypillisesti muun muassa asukasyhdistykset. Pirkanmaan ELY-keskus katsoo muutoksen edistävän perustuslain 20 §:n 2 momentista ilmenevää velvoitetta turvata jokaiselle mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon ja pitää ehdotusta kannatettavana. Lakimuutoksesta tiedottamisella tulee varmistaa, että asianosaiset ovat tietoisia oikeuksistaan.

Lakiehdotus selventäisi kuulemista koskevaa menettelyä rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010, jäljempänä rakennusperintölaki) 7 §:ssä. Ehdotetussa säännöksessä yhdenmukaistettaisiin suurelta osin säännöksen 1 momentin nojalla kuultavien tahojen sekä 2 momentin nojalla erityiseen kuulemistilaisuuteen kutsuttavien tahojen määritelmät. Tämä on perusteltua ja nykytilaan verrattuna selkeämpää.

Lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentissa kuultavan naapurin käsite yhtenäistettäisiin maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaisissa lupa-asioissa kuultavan naapurin käsitteen kanssa siten, että kuultavia olisivat paitsi viereisten myös vastapäisten kiinteistöjen tai muiden alueiden omistajat ja haltijat. Käsitteiden yhtenäistäminen on johdonmukaista. Pirkanmaan ELY-keskus toteaa, että asianosaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamiseksi on tärkeää varmistaa, että ELY-keskus saa ajantasaiset ja luotettavat tiedot vuokrasuhteista, jos kiinteistö ei ole omistajan hallussa.

Lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin mukaan ELY-keskus voisi jatkossa hankkia rakennuksen sijaintikunnan ja Museoviraston lausuntojen lisäksi tarvittaessa muun asian kannalta olennaisen yhteisön lausunnon suojeluesityksestä. Lisäys on tarpeellinen erityisesti alueellisen vastuumuseon kuulemisen toteuttamiseksi. Alueellisella vastuumuseolla on usein erityistä asiantuntemusta toimialueellaan rakennussuojeluun liittyvistä kysymyksistä, ja sen kuulemista suojeluesityksestä voidaan usein pitää tarpeellisena. Mainitun perusteella voisi olla tarpeen harkita myös nimenomaisen esitysenteko-oikeuden säätämistä alueelliselle vastuumuseolle, mutta Pirkanmaan ELY-keskus pitää lakiehdotusta joka tapauksessa riittävänä.

Kommentit alustusmenettelyn purkamiseen ja muutoksenhakua koskeviin ehdotuksiin

Lakiehdotuksen 9 §:ssä luovuttaisiin ELY-keskuksen tekemän myönteisen suojelupäätöksen toimittamisesta ympäristöministeriön vahvistettavaksi sekä ympäristöministeriön roolista muutoksenhakuviranomaisena. Alistusmenettelyn purkamisen myötä ELY-keskuksen päätöksestä valitettaisiin suoraan toimivaltaiseen hallinto-oikeuteen lakiehdotuksen 21 §:n mukaisesti. Pirkanmaan ELY-keskus katsoo ehdotuksen selkeyttävän eri viranomaisten tehtäviä, yksinkertaistavan rakennussuojelua koskevia menettelyjä ja todennäköisesti nopeuttavan prosessia kokonaisuudessaan. Muutos on tarkoituksenmukainen. Toisaalta alustusmenettelystä luovuttaessa on aiempaa tärkeämpää turvata se, että lakia sovelletaan mahdollisimman yhdenmukaisesti ja ennakoitavasti kaikissa ELY-keskuksissa. Näin ollen yhdelle ELY-keskukselle esitetty valtakunnallinen koordinoiva tehtävä on merkittävä ja tarpeellinen.

Kommentit ehdotettuihin poikkeamisluvan edellytyksiin ja lupamenettelyyn

Rakennusperintölakiin ehdotetaan säädettäväksi ELY-keskukselle uutena tehtävänä mahdollisuus myöntää lupa poiketa rakennussuojelupäätöksestä. Muutoksen tarkoituksena on säätää suojelupäätöksen muuttamista kevyempi menettely ja vastata joustavasti myöhempiin soveltamistilanteisiin, joita suojelumääräyksissä ei ole voitu huomioida. Pirkanmaan ELY-keskus pitää esitettyjä tavoitteita hyvinä ja katsoo poikkeamislupamenettelyn sujuvoittavan rakennussuojelua. ELY-keskuksille on turvattava riittävät resurssit ja asiantuntemus tehtävän hoitamiseksi, jotta voidaan varmistaa oikeusturvan toteutuminen päätöksenteossa, asianosaisten yhdenvertainen kohtelu sekä lain soveltamiskäytäntöjen yhdenmukaisuus.

Menettelyä suojelupäätöksestä poikettaessa koskevan lakiehdotuksen 10 b §:n osalta Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan olisi perusteltua vielä arvioida, tulisiko säännökseen lisätä ELY-keskuksen velvollisuus ilmoittaa poikkeamislupapäätöksistä ympäristöministeriölle. Tämä olisi johdonmukaista, kun ELY-keskukselle esitetään lakiehdotuksen 9 §:ssä velvollisuutta toimittaa suojelua koskeva päätös tiedoksi ympäristöministeriölle, ja sillä turvattaisiin osaltaan ympäristöministeriön tietojen ajantasaisuus. Muilta osin menettelyä koskeva säännös on esitettyssä muodossaan riittävä ja selkeä.

Kommentit korvaussäätelyä koskeviin ehdotuksiin

Lakiehdotuksessa uudistettaisiin korvaussäätelyn rakennetta sijoittamalla suojelusta johtuvan korvauksen edellytykset 13 §:ään ja vaarantamiskiellosta johtuvan korvauksen edellytykset uuteen 13 a §:ään. Olosuhteiden muutoksesta johtuvaa korvausta koskeva 14 § kumottaisiin. Menettelyä koskevat säännökset koottaisiin 15 §:ään. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan

muutosehdotus selkiyttäisi lakia. Lisäksi se, että ympäristöministeriö edustaisi edelleen valtiota korvausasioissa, turvaa korvaussäännösten tulkinnan yhdenmukaisuutta.

Lakiehdotuksen 13 §:ssä täsmennettäisiin suojelusta johtuvan korvauksen kynnystä. Suojelupäätös, joka rajoittaisi rakennuksen käyttöä ja hoitoa siten, että tästä aiheutuisi merkittävää haittaa tai vahinkoa, oikeuttaisi korvaukseen. Nykyisessä laissa edellytyksenä on merkityksellinen haitta tai vahinko. Hallituksen esitysluonnoksen perusteella jää jossakin määrin epäselväksi, olisiko käsitteen muutoksella tarkoitus korottaa arvioitavan haitan tai vahingon korvattavuuskynnystä. Lisäksi lakiehdotuksen mukaan suojelusta maksettavassa korvauksessa siirryttäisiin täydestä korvauksesta kohtuulliseen korvaukseen. Ehdotetussa uudistuksessa tulee varmistaa, että se ei ole ristiriidassa perustuslaissa säädetyn omaisuuden suojan kanssa. Pirkanmaan ELY-keskus toteaa, että mahdollinen korvauskynnyksen nousu sekä korvauksen rajoittaminen kohtuulliseen korvaukseen saattavat ainakin joissakin tapauksissa vaikuttaa rakennuksen omistajan halukkuuteen suojella rakennus ja heikentää sitä kautta rakennussuojelun tavoitteiden saavuttamista.

Myös vaarantamiskiellosta uuden 13 a §:n nojalla maksettava korvauskynnys koskisi jatkossa merkittävää haittaa nykyisessä laissa säädetyn merkityksellisen haitan tai vahingon sijaan. Kuten edellä on todettu, myös tältä osin olisi hyvä arvioida, missä määrin mahdollinen korvauskynnyksen nouseminen voisi vaikuttaa heikentävästi rakennussuojelun tavoitteiden saavuttamiseen.

Kommentit ehdotuksiin, jotka koskevat rikostunnusmerkistöjä sekä menettelyä rikosasioissa ja tarkastuksissa

ELY-keskuksen rooli vastuullisena valvontaviranomaisena korostuisi lakiehdotuksessa. Ehdotuksen 18 §:n 1 momenttiin tehtäisiin lisäys Museoviraston ja ELY-keskuksen oikeudesta toimittaa tarkastus rakennuksessa tai sen huonetiloissa, jos on perusteltu syy epäillä, että poikkeamisluvan ehtoja on rikottu. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin tarkastuksen toimittavan viranomaisen oikeus kutsua tarkastukseen asiantuntijaksi alueellinen vastuumuseo. Pirkanmaan ELY-keskus arvioi ehdotuksen ja viranomaisten välisen yhteistyön parantavan rakennusperintölain valvontaa sekä valvonnan toteuttamista käytännössä. Alueellisen vastuumuseon osallistuminen tarkastukseen asiantuntijana on merkityksellistä ottaen huomioon alueellisen vastuumuseon asiantuntemus rakennussuojelukysymyksissä.

Rakennusperintölain 23 §:ään lisättäisiin uusi 4 kohta, jossa rakennussuojelurikkomuksena säädettäisiin rangaistavaksi ehdotetussa 10 a §:ssä tarkoitetun poikkeamisluvan ehdon rikkominen. Vastaavasti rikoslain 48 luvun 6 §:n 1 momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että poikkeamisluvan ehtojen vastainen toiminta voisi täyttää rakennussuojelurikoksen tunnusmerkistön. Pirkanmaan ELY-keskuksella ei ole huomauttamista ehdotettujen rikostunnusmerkistöjen sisältöön. Ehdotuksella voidaan hallituksen esitysluonnoksessakin todetulla tavalla parantaa mahdollisuuksia valvoa, että poikkeamisluvan ehtoja noudatetaan ja luvan edellytykset täyttyvät tosiasiallisesti.

Tarkastusoikeutta koskevan rakennusperintölain 18 §:n lisäyksen ohella ELY-keskukselle säädettäisiin uudessa 23 a §:ssä velvollisuus ilmoittaa epäillyistä lainvastaisista teoista esitutkintaviranomaiselle.

ELY-keskuksen vastuulla olisi myös välittää suojeluviranomaisten näkemykset esitutkintaan ja syyteharkintaan. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan muutokset edistävät rakennusperintölain valvontaa ja selkeyttävät eri viranomaisten tehtäviä, mutta vaativat ELY-keskusten riittävien resurssien ja asiantuntemuksen turvaamista.

Ehdotetussa 23 a §:n 3 momentissa esitetään, että ELY-keskukselle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi esitutkinnassa ja syyteharkinnassa käsiteltäessä rakennussuojelurikosta tai -rikkomusta. Pirkanmaan ELY-keskus pitää tärkeänä, että lakiin lisättäisiin vielä säännös siitä, että ELY-keskuksella olisi läsnäolo- ja puheoikeus myös käsiteltäessä asiaa tuomioistuimessa. Tämä olisi olennaista, koska kyse on asiantuntijuutta vaativan erityislainsäädännön soveltamisesta ja ELY-keskuksen läsnäolo- ja puheoikeus oikeudenkäynnissä edesauttaisi rikosvastuun toteutumista.

Kommentit viranomaisten tiedonsaantioikeutta koskevaan ehdotukseen

Rakennusperintölakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 23 b §, joka koskisi viranomaisten oikeutta saada asian käsittelemiseksi välttämättömät henkilötiedot toisilta viranomaisilta salassapitosäännösten estämättä ja maksutta. Säännös koskisi asianosaisen toimintakelpoisuuden rajoittamista ja edunvalvontaa koskevia tietoja sekä asianosaisena olevan kuolinpesän osakkaita ja hallintoa koskevia tietoja. Pirkanmaan ELY-keskus pitää ehdotettua säännöstä kiitettävänä. Käytännön työssä on ilmennyt tilanteita, joissa esimerkiksi kuolinpesän osakkaita ja yhteystietoja on ollut hyvin haastavaa selvittää. Säännös merkitsisi selkeää parannusta nykytilanteeseen ja turvaisi myös asiaan osallisten vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista.

Muita huomioita esitysluonnoksesta

Kokonaisuudessaan Pirkanmaan ELY-keskus pitää lakiehdotuksen tavoitteita kannatettavina ja katsoo, että lakimuutos edistäisi rakennusperinnön suojelua koskevien menettelyjen ja päätöksenteon sujuvuutta, parantaisi asianosaisten mahdollisuuksia vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon ja selkeyttäisi eri viranomaisten rooleja ja toimivaltaa.

Muilta osin Pirkanmaan ELY-keskuksella ei ole lausuttavaa lakiehdotuksesta tai sen perusteluista.

Asia on käsitelty Pirkanmaan ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen yhdyskunnat ja luonto -yksikössä.

Lausunnon on esitellyt lakimies Maria Hakala ja ratkaissut ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen johtajan sijaisena Ari Nygren. Asiakirja on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[Lausunto, rakennusperintölaki ja RL.pdf](#)

Hakala Maria
Pirkanmaan ELY - Ympäristö ja luonnonvarat -vastualue